

Ф. 2, оп. 3, спр. 372. 10. Вісти зі Станіслава // Український Купець. – 1929. – Квітень. – 4.3. – С. 4. 11. Список членів Товариства “Союзу Українських Купців” у Львові // Торго-вельно-промисловий алманах... – 1934. – С. 57 – 77. 12. Закінчення курсу купецького дошкolu в Станіславі // Торговля і Промисл. – 1938. – 15 лютого. – 4.4. – С. 7. 13.3 нашого життя // Торговля і Промисл. – 1938. – 1 червня. – 4.11. – С. 8. 14. 3 нашого життя // Торговля і Промисл. – 1939. – 15 липня. – 4.14. – С. 14. 15. Український Купець // Український Купець. – 1929. – Травень. – 4.4. – С. 3. 16. Новагуртовня // Торговля і Промисл. – 1937. – 1 січня. – 4.1. – С. 9. 17. 3 нашого життя // Торговля і Промисл. – 1938. – 1 лютого. – 4.3. – С. 9. 18. 3 життя філії // Торговля і Промисл. – 1937. – 1 березня. – 4.5. – С. 7. 19. Філія в Стрию // Торговля і Промисл. – 1937. – 1 квітня. – 4.7. – С. 4. 20. Державний архів Івано-Франківської області. – Ф. 2, оп. 10, спр. 80. 21. Яворський Б. Торговля шкіряним сирівцем // Торговля і Промисл. – 1938. – 15 лютого. – 4.4. – С. 5. 22. Звіти з провінції // Торговля і Промисл. – 1935. – 15 лютого. 4.4. – С. 5 – 6. 23. Філія в Сокалі постійно працює // Торговля і Промисл. – 1936. – 15 листопада. – 4.22. – С. 2. 24. Філія СУКу у Сокалі // Торговля і Промисл. – 1937. – 15 квітня. – 4.8. – С. 4. 25. Книги 3. Приватане купецтво в Сокальщині // Господарсько-кооперативний часопис. – 1937. – 12 липня. – С. 9. 26. Державний архів Тернопільської області. – Ф. 231, оп. 1, спр. 3526. 27. Тербовельська земля // Історично-мемуарний збірник. – Нью-Йорк, Париж, Сідней, Торонто: Вид.НТШ, 1968. – 293 с. 28. Сосновський М. Українське господарське життя в Тернополі // Шляхами Золотого Поділля. Регіональний історично-мемуарний збірник Тернопільщини. – Філядельфія: вид.НТШ. – 1983. – Т. I. – С. 87 – 98. 29. Шафранюк М. Українські приватні підприємництва в Тернополі між першою і другою світовими війнами // Шляхами Золотого Поділля. Тернопільщина і Скалатщина. Регіональний історично-мемуарний збірник Тернопільщини. – Філядельфія: вид. НТШ, 1983. – Т. 3. – С. 278 – 283. 30. Державний архів Тернопільської області. – Ф. 231, оп. 1, спр. 3526. 31. XII Загальні Збори Союзу Українських Купців і Промисловців // Торговля і Промисл. – 1936. – 15 лютого. – 4.4. – С. 2 – 5. 32. Державний архів Тернопільської області. – Ф. 231, оп. 1, спр. 6106.

УДК 338.46

Н.М. Внукова, Н.В. Кузьминчук

Харківський державний економічний університет

**МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОЦІНКИ ПІДПРИЄМСТВ
З НАДАННЯ ПОСЛУГ ВИРОБНИЧОГО ХАРАКТЕРУ
РІЗНИХ ФОРМ ВЛАСНОСТІ ЗА ОБСЯГОМ ВИРОБНИЦТВА**

© Внукова Н.М., Кузьминчук Н.В., 2001

Запропоновано методичні основи оцінки підприємств з надання послуг виробничого характеру різних форм власності за обсягом виробництва і наведено практику розподілу показників виробництва продукції на основі закону розподілу по промислових підприємствах.

Offered methodical bases of evaluation of enterprises from granting the services of production nature of the different forms of property on volume of production and is brought practice of sharing the production factors to product on base of law of distribution on industrial enterprises.

Сучасна вітчизняна практика свідчить про зростаючу роль послуг [2, 5, 6], проте обмежені ресурси, що виділяються на розвиток сфери послуг, не дали змогу забезпечити належної пропорційності в розвитку її галузей [5]. У цілому останнім часом сприятливими були умови ресурсного забезпечення розвитку галузей послуг. У більшості з них з огляду на більш високу норму прибутку, порівняльно короткі строки окупності інвестицій, сприятливі ринкові перспективи, активно відбувалося накопичення капіталу, зокрема і шляхом його переливання із матеріального виробництва.

Розгляд обсягу виробництва проводився з метою більш обґрунтованого визначення ресурсів для надання послуг виробничого характеру для задоволення в них потреб підприємств та населення. Необхідно враховувати, що тільки корисність економічно визначає і робить послуги предметом торгівлі [6].

У сучасних умовах обсяги виробництва є нижче від потенційних можливостей підприємств. Показник потенційного обсягу виробництва є макроекономічною категорією. Її основні положення дають змогу оцінити виробничий потенціал національної економіки у галузі пропозиції послуг, виявити ступінь незбалансованості між попитом і пропозицією з метою подальшого регулювання виникаючих диспропорцій [7].

Оцінювати ринок послуг пропонується за формами власності, тому що в умовах ринку власність є “особливо важливою детермінантою розвитку економіки” [1], яка відіграє “вирішальну роль у розвитку людської цивілізації, економічних систем, становленні та розвитку товарного виробництва... Від того, в якій мірі та чи інша форма власності створює (або не створює) сприятливі умови для прийняття ринковими агентами найбільш раціональних рішень у виробничій або комерційній діяльності, і залежить, у кінцевому рахунку, увесь її економічний потенціал” [3].

Дослідження проводилось на основі показників статистичної звітності по промислових підприємствах Харківського регіону за 1999 р., які подаються щомісяця за формою 1–П.

Для визначеної сукупності підприємств кожної з виділених форм власності встановлена наявність двох великих груп. Більша за обсягом об’єднує підприємства-виробники, для яких обсяг виробничих послуг порівняно малий. Менша за обсягом – це сервіс-підприємства, які спеціалізуються на наданні виробничих послуг. Підприємства, які поєднують виробництво з наданням послуг, характерні не для всіх форм власності.

Досить чітко підприємства, які поєднують виробництво з наданням послуг, виділено серед колективних (КП) та дочірніх (ДП) підприємств, а також і серед державних. Для того, щоб відповісти на питання, що собою являють ці підприємства, визначено розподіл підприємств за обсягом виробництва для різних форм власності.

Однією з найбільш важливих характеристик певного підприємства на ринку послуг слід вважати не тільки обсяг послуг, який надає це підприємство у грошовому еквіваленті, але й питому вагу, яку займає надання послуг у обсязі виробництва цього підприємства. У зв’язку з цим для кожної вибіркової сукупності розглядався закон розподілу питомого обсягу послуг (у відсотках), тобто відношення обсягу послуг до обсягу виробництва.

Оскільки обсяг виробництва для підприємств різної форми власності змінюється у широкому обсязі, увесь розмах було поділено на два інтервали 0 – 1000 тис. грн. та 1000 – 50000 тис. грн., в межах яких інтервал був рівномірний.

Дані для всіх форм власності об’єднані в табл. 1.

Таблиця 1

Розподіл підприємств, які надають послуги виробничого характеру, за обсягом виробництва

Обсяг	Відносна частота та % від загальної кількості
-------	---

виробництва, тис. грн.	КП	ВАТ	ЗАТ	ТОВ	ДП	Державні підпр.
До – 1000	100	55,84	39,28	45,0	91,3	24,44
1000 – 48000	–	41,56	57,15	55,0	8,7	68,89
більш 48000	–	2,6	3,57	0	0	6,67

З табл. 1 видно, що як колективні, так і дочірні підприємства мають обсяг виробництва менший, ніж підприємства інших форм власності.

На діаграмах (рис. 1 та рис. 2) поданий розподіл для підприємств різних форм власності, колективних та дочірніх, за обсягом виробництва.

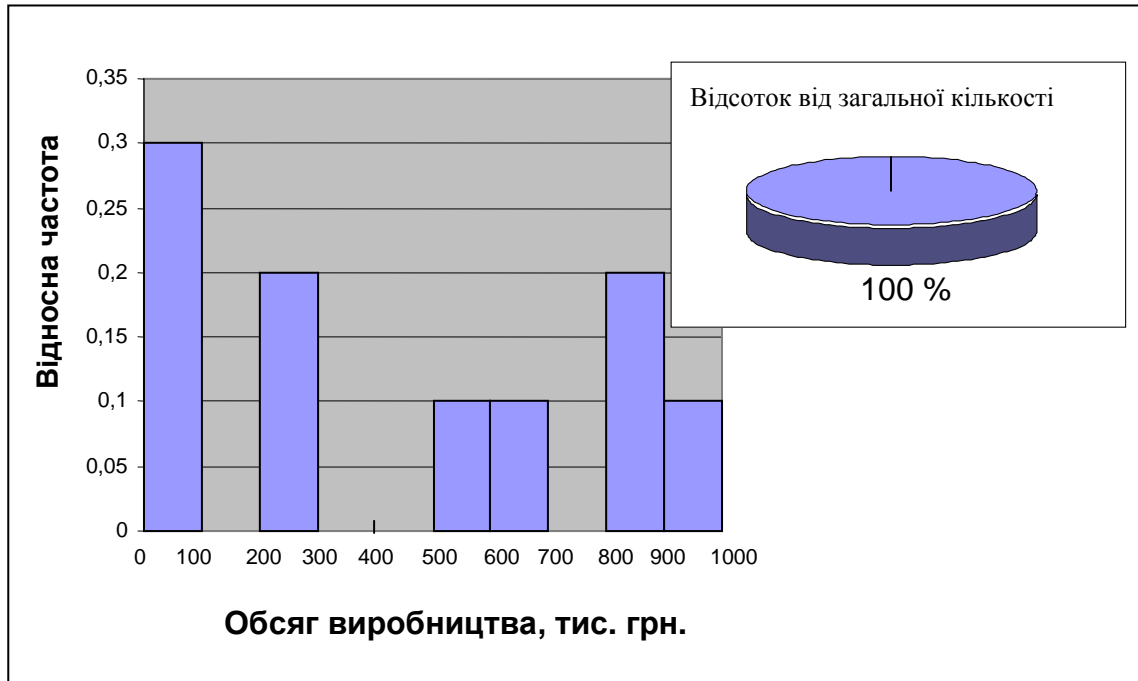

Рис. 1. Розподіл колективних підприємств за обсягом виробництва та відсоток підприємств з обсягом виробництва менше за 1000 тис. грн. від загальної кількості підприємств цієї форми власності

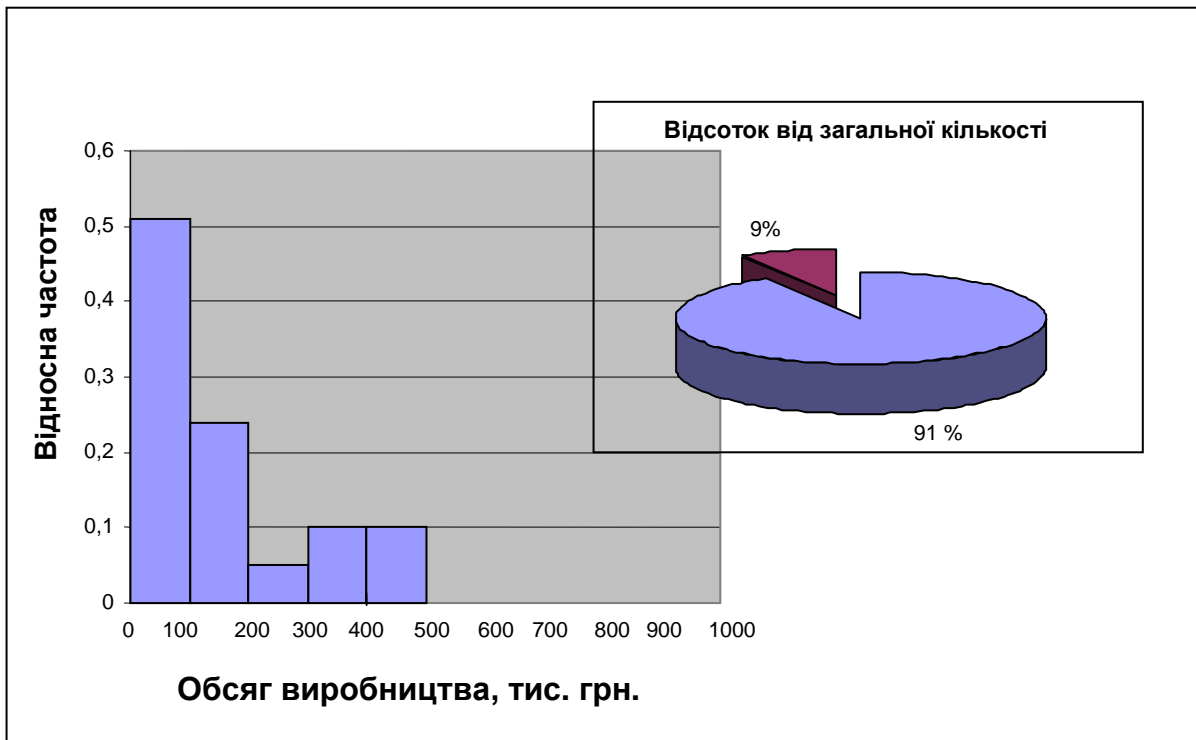

Рис. 2. Розподіл дочірніх підприємств за обсягом виробництва та відсоток підприємств з обсягом виробництва менше за 1000 тис. грн. від загальної кількості підприємств цієї форми власності

Отже, підприємства, що мають менший обсяг виробництва, є більш “гнучкими”. З цієї точки зору державні підприємства належать до підприємств з великим обсягом виробництва. Якщо з вихідного масиву даних вибрати підприємства, які виділені у групу з рівними обсягами виробництва товарів та послуг, тобто підприємства питомий обсяг надання послуг виробничого характеру яких знаходиться у межах 30 – 70 %, то можна отримати такі результати (табл. 2).

Таблиця 2

Державні підприємства, що поєднують виробництво з наданням послуг виробничого характеру

Підприємства	Питомий обсяг послуг, %	Обсяг виробництва, тис. грн.
Науково-виробниче об'єднання “Електроважмаш”, м. Харків	38	6589,5
Установа ЮЖ313–43, м. Харків	39,2	1220,2
Спеціалізоване управління “Орггазремавтоматика”, м. Харків	46,3	80,5
Навчально-виробничий центр ХДПУ, м. Харків	59,8	61,8

Отже, серед державних підприємств, що поєднують виробництво з наданням послуг, є і підприємства з великим обсягом виробництва (але і сама сукупність державних підприємств об'єднує підприємства, обсяг виробництва на яких суттєво більше ніж для підприємств інших форм власності).

Слід відзначити, що на даному етапі ринкових перетворень в Україні державна власність продовжує займати домінуюче положення в національній економіці. Однак з часом, в міру поширення ринкової системи господарювання, для України буде характерна модель змішаної економіки, в якій державна власність поряд з приватним національним та іноземним капіталом має зайняти належне місце [4].

Загалом, достатньо великий обсяг послуг на підприємствах різних форм власності дає змогу зробити висновок про доцільність використання статистичної звітності, за допомогою якої був проведений порівняльний аналіз промислових підприємств регіону, які надають послуги виробничого характеру, для оцінки розвитку потенційних можливостей підприємств.

Для української економіки, яка характеризується динамічним розвитком сфери послуг, одержання оцінок підприємств, які надають послуги виробничого характеру, є особливо актуальним, перш за все, з метою забезпечення об'єктивності аналізу ефективності та наслідків економічних реформ, що проводяться. Отже, подані методичні основи оцінки підприємств різних форм власності з надання послуг за обсягом виробництва та практика побудови статистики обсягів послуг виробничого характеру на прикладі Харківського регіону дозволяє удосконалити статистичну обробку звітності промислових підприємств за формою 1–П, з метою оцінки ринку послуг на регіональному рівні, що відповідає завданням Програми реформування державної статистики України на період до 2002 року.

1. Бальцерович Л. Свобода і розвиток. Економія вільного ринку. – Львів: ВЦ “Арсенал”, 2000. – 332 с. 2. Демидова Л. Сфера услуг в постиндустриальной экономике // Мировая экономика и международные отношения. – 1999. – № 2. – С. 24 – 32. 3. Іванюк О.А. Форми власності у трансформаційній економіці України // Економічні реформи в Україні: проблеми теорії та практики: Збірник матеріалів Всеукраїнської наукової студентської конференції. – Харків, 1999. – С. 72. 4. Сотнікова Ю.В. Теоретичні аспекти державної власності в Україні // Економічні реформи в Україні: проблеми теорії та практики: Збірник матеріалів Всеукраїнської наукової студентської конференції. – Харків, 1999. – С. 159 – 161. 5. Сфера услуг: новая концепция развития / В.М. Рутгайзер, Г.И. Корягина, Т.И. Арбузова и др. – М.: Экономика, 1990. – 159 с. 6. Федько В.П., Федько Н.Г. Инфраструктура товарного рынка. Серия “Учебники, учебные пособия”. – Ростов н/Д.: Феникс, 2000. – 512 с. 7. Швец И. Методические основы учета потенциального объема производства // Экономика Украины. – 1998. – № 10. – С. 42 – 47.